

ΚΡΗΤΗ

Νίκος Μόσχος: Από τον Μακρύ Τοίχο Κνωσού στα πέρατα του κόσμου

Ο ζωγράφος επιστρέφει στα παιδικά του χρόνια όταν βρίσκεται στον γενέθλιο του τόπο του και αντικρίζει, εκεί δίπλα στην Κνωσό, το ύψωμα του Άη Λια...

10.11.2024

ΜΑΡΙΑ ΑΓΑΠΑΚΗ

CRETALIVE
NEWS

ΔΕΥΤΕΡΑ 11.8.2025 / ΗΡΑΚΛΕΙΟ

29 °C

Photo Credit: @cretalive

εκτός από την Ελλάδα, έχει εκθέσει σε αρκετές πόλεις του εξωτερικού όπως Βιέννη, Βασιλεία, Βρυξέλλες, Κωνσταντινούπολη, Πεκίνο κ.α. ενώ έργα του βρίσκονται από τη Νέα Υόρκη ως τη Σιγκαπούρη.

Οι **πίνακες** του μοιάζουν με αποδομημένο παζλ σαν μία εικόνα σε διαρκή εξέλιξη η οποία δίνει δυναμική στο κάθε στοιχείο ξεχωριστά και ίσως χωρίς να το συνειδητοποιεί κάθε του απάντηση είναι και ένα έμμεσο πολιτικό σχόλιο. Στην τέχνη του αναδεικνύονται τα χρώματα, το φως, η ένταση και το σχήμα της κάθε μορφής. Οι πίνακες του Νίκου είναι μία ιστορία με αρχή χωρίς τέλος. Ο επίλογος ανήκει αποκλειστικά στο θεατή.

Ολόκληρη η συνέντευξη:

Είχε κάποιο ιδιαίτερο βάρος για σένα η έκθεση στην ιδιαίτερη πατρίδα σου; Πως προέκυψε η φράση «Οριακά άνθρωποι»;

Η έκθεση στη Βασιλική του Αγίου Μάρκου το 2019 αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους σταθμούς στην μέχρι τώρα εκθεσιακή μου πορεία. Πρώτα από όλα ήταν η πρώτη ατομική παρουσίαση στον γενέθλιο μου τόπο. Μου δόθηκε η δυνατότητα να παρουσιάσω στους συμπατριώτες μου (και όχι μόνο) ένα μεγάλο κομμάτι της μέχρι τότε πορείας μου. Και οφείλω να ομολογήσω ότι είχα λίγο παραπάνω αγωνία, απ' ό,τι συνήθως· η αγωνία, ξέρετε, υπάρχει πάντα σε μια έκθεση και σε μεγάλο βαθμό καθορίζει και την επιτυχία της. Στην περίπτωση αυτή ήταν λίγο διαφορετική. Κάπως είχα την αίσθηση ότι επέστρεφα για πρώτη φορά μετά το 1997, τη χρονιά δηλαδή που μετακόμισα στην Αθήνα για να σπουδάσω στην Καλών Τεχνών. Είχα παρουσιάσει κατά καιρούς δείγματα σε ομαδικές εκθέσεις, στο νησί ευρύτερα, αλλά και πέραν τούτου αρκετός κόσμος παρακολουθούσε την πορεία μου μέσω διαδικτύου. Σαφώς η αίσθηση της άμεσης επαφής με τα έργα και μάλιστα σε αυτή την έκταση είναι πάντα διαφορετική.

Ακόμα και για μένα τον ίδιο ήταν μια μοναδική ευκαιρία να σταθώ απέναντι στην παραγωγή της, μέχρι τότε, περασμένης δεκαετίας και να κάνω τον απολογισμό μου. Να δω την εξέλιξη μου από το 2012 και μετά· την χρονιά δηλαδή που η δουλειά μου, μολονότι παρέμενε figurative, απέκτησε μια ακόμα πιο παραμορφωτική διάσταση.

Η πρώτη αυτή ολοκληρωμένη παρουσίαση είχε πραγματοποιηθεί το 2012 στη γκαλερί Χίρρας και είχε τον τίτλο «Ο γάμος της σάρκας με την μηχανή» και έθεσε τις βάσεις των προβληματισμών που απασχολούν την δουλειά μου, σε μεγάλο

οι πρωταγωνιστές τους για να επιβιώσουν οδηγούνται συχνά στην αποκτήνωση.

Πάνω σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο επικέντρωσε την ματιά και την γραφή του ο θεωρητικός τέχνης Χριστόφορος Μαρίνος, όταν έγραψε το εισαγωγικό κείμενο της έκθεσης «Οριακά ανθρώπιнос». Μέσα εκεί κάνει μια σύντομη αναφορά σε κείμενο του φιλοσόφου Peter Sloterdijk που αναλύει την έννοια του μετανθρωπισμού ως απότοκο της μαζικής κουλτούρας. Ο Sloterdijk σε κάποιο σημείο προκαλεί τον αναγνώστη να αντικαταστήσει την δυστοπική, στο άκουσμα, πρόθεση "μετά-" που προηγείται από όλες τις λειτουργίες στη νέα τάξη πραγμάτων, με το επίρρημα "οριακά". Από την προτροπή αυτή εμπνευστήκαμε τον τίτλο της έκθεσης μου.

Με την ευκαιρία θα ήθελα για μια ακόμα φορά να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Περιφέρεια Κρήτης και συγκεκριμένα τον -τότε- Αντιπεριφερειάρχη Πολιτισμού Κώστα Φασουλάκη, για την οργάνωση, τον Δήμο Ηρακλείου και την τέως Αντιδήμαρχο Πολιτισμού Αριστέα Πλέυρη για τη συνεργασία, καθώς και όλους όσους συνέβαλλαν στην πραγμάτωση της έκθεσης. Αξίζει ιδιαίτερης μνείας η συμβολή του εξαίρετου φίλου, πανεπιστημιακού και ερευνητή Νίκου Μαθιουδάκη.

Photo Credits: @Ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη

Εντυπωσιακά αποκαλυπτικοί οι πίνακες σας. Πως θα χαρακτηρίζατε εσείς ο ίδιος το έργο σας;

Μου φαίνεται δύσκολο να προσδιορίσω με έναν όρο ή ακόμα και περιφραστικά τη δουλειά μου. Αυτό αποτελεί σύνηθες πρόβλημα για πολλούς σύγχρονους καλλιτέχνες, καθώς καλούμαστε να προσεγγίσουμε κάτι μέσα από το πρίσμα του παρελθόντος, έστω και του άμεσου. Έτσι μολονότι αισθανόμαστε ότι προερχόμαστε από κάπου γνώριμα, παράλληλα υπάρχουν αρκετές διαφοροποιήσεις, είτε μορφολογικά, είτε στο περιεχόμενο ή και στις προθέσεις.

Όσον αφορά το μορφοπλαστικό κομμάτι, μου είναι ακόμα πιο δύσκολο στο να τα ταυτοποιήσω καθώς τα αναγνωρίσιμα και τα αφηρημένα στοιχεία λειτουργούν με ίσους όρους.

Στον εικαστικό χώρο είμαι χαρακτηρισμένος ως παραστατικός ζωγράφος, το οποίο αποδέχομαι, παρόλα αυτά η διαδικασία μέσα από την οποία ξεκινώ κάθε έργο προέρχεται από τον συνδυασμό αφηρημένων δομών οι οποίες το καθορίζουν από την αρχή έως την ολοκλήρωσή του.

Κοινωνική ευαισθησία, αγάπη, θάνατος, τέχνη. Τι σας οδηγεί στην καλλιτεχνική σας έκφραση; Τι αποτελεί το μοχλό που σας κινητοποιεί να δώσετε μορφή στα έργα σας;

Τα ζητήματα που λίγο πολύ αναφέρεστε και εσείς, όπως η ματαιότητα, ο θάνατος, η αγάπη κλπ. αποτελούσαν και συνεχίζουν να αποτελούν τις κύριες ή και επιμέρους θεματικές όχι μόνο των καλλιτεχνών, αλλά και των λογοτεχνών, των φιλοσόφων κ.α.

Μέσω αυτών, ο κάθε καλλιτέχνης εκφράζει την προσωπική του οπτική πάνω στη ζωή. Γίνονται δηλαδή το πλαίσιο που ο καλλιτέχνης θα αποκαλυφθεί και θα εκφράσει ενδεχομένως κάτι που βρίσκεται πέρα και βαθύτερα από τα πλαίσια της θεματικής αυτής.

Photo Credits: @Ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη

Αυτό που κατά κύριο λόγο προσπαθώ να προσεγγίσω μέσα από αυτές τις θεματικές είναι τη διαρκή μετάβαση και την προσαρμογή σε νέα δεδομένα, την ανασύσταση της ύλης, των εννοιών και κατ' επέκταση της ίδιας της ψυχοσύνθεσης. Εν ολίγοις την προσπάθεια του ανθρώπου να ανταπεξέλθει στα ρευστά πλαίσια που ο ίδιος διαμορφώνει.

Ό,τι έχω αποκομίσει προέρχεται από την παρατήρηση των έργων και της δημιουργικής τους διαδικασίας. Αν θυμάμαι καλά, σε παιδική ηλικία είχα φτιάξει κάποια ελάχιστα σχέδια-αντίγραφα έργων, χωρίς να προχωρήσω περαιτέρω. Ενδεχομένως η μη ενασχόληση μου πιο σοβαρά με αυτή, ίσως, οφειλόταν στον τυφλό θαυμασμό που έτρεφα για τη δυτική ζωγραφική και ιδιαίτερα για καλλιτέχνες που το έργο τους χαρακτηρίζει μια πληθωρικότητα, όπως για παράδειγμα τον Τιντορέττο ή τον Ρούμπενς.

Το ενδιαφέρον μου (στην βυζαντινή τέχνη) επανήλθε όταν στράφηκα προς αυτήν, γύρω στο 2010, ψάχνοντας να βρω λύσεις πάνω σε μια πιο εξπρεσιονιστική διάσταση που είχε αποκτήσει η δουλειά μου, εκείνο το διάστημα. **Άρχισα να δουλεύω, σχεδόν, εξ ολοκλήρου από την φαντασία μου και ασυνείδητα, τουλάχιστον στην αρχή, τα πράγματα πλάθονταν με τρόπο που σε ορισμένα σημεία ήταν φανερός οι επιρροές. Τα έργα είχαν αρχίσει να αποκτούν πιο έντονα το στοιχείο της παραμόρφωσης, της αμεσότητας και επιμέρους των στυλιζαρισμάτων.**

Παράλληλα στο εννοιολογικό κομμάτι αισθανόμουν σαν να στήνω μια θεατρική σκηνή με περισσότερους συμβολισμούς και αινίγματα που είχαν και έχουν σαν αποτέλεσμα το τελικό αποτέλεσμα να φαντάζει παράδοξο και αρκετός κόσμος να τα αποκαλεί σουρεαλιστικά. Σχετικά με αυτό θα ήθελα να διευκρινίσω ότι ο σουρεαλισμός και οι αρχές του δεν με ενδιέφεραν ποτέ και η παραδοξότητα άλλωστε δεν αποτελεί αποκλειστικά δικό του χαρακτηριστικό. Δυστυχώς σήμερα που τα πράγματα έχουν γίνει πιο ρευστά και υπάρχει η τάση να υπεραπλουστεύονται οι όροι, ακούμε να χαρακτηρίζεται ως σουρεαλιστικό οτιδήποτε φαίνεται παράλογο.

Θα μπορούσαμε βέβαια να αποδεχτούμε (και ας μη μας αρέσει) ότι ακόμα και τα καλλιτεχνικά και ιδεολογικά ρεύματα, μέσα στον χρόνο, μεταβάλλονται και αναμιγνύονται μεταξύ τους και θα πρέπει με κάποιο τρόπο να πάρουμε θέση σε σχέση με αυτό. Τουλάχιστον, όσοι θα ήθελαν δουν την εξέλιξη της ιστορίας και της τέχνης μέσα από τους καθιερωμένους όρους.

Photo Credits: @Ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη

Τα έργα σας είναι δυνατά, με κοινωνικά μηνύματα, ξεκάθαρη "γροθιά" στην κατεστημένη καθημερινότητά μας.

Κάθε έργο αντανακλά μια στάση ζωής. Ακόμα και το πιο αδιάφορο και κοινότυπο αποκάλυπτει κάτι για τον χαρακτήρα του δημιουργού του. Οι διαπιστώσεις αυτές

ανησυχία. Κάποιοι μάλιστα από αυτούς πολλές φορές εκφράζουν μια ξεκάθαρη πολιτική κατεύθυνση, κάτι που λανθασμένα και ισοπεδωτικά, κατά την γνώμη μου, αποκαλείται στρατευμένη τέχνη. Ο όρος αυτός μεταφέρει σε δεύτερη μοίρα την καλλιτεχνική αξία του έργου. Για παράδειγμα η σημαντικότερη εργογραφία καλλιτεχνών όπως ο Grosz ή ο Siqueiros προήλθε από τις κοινωνικές τους ανησυχίες και μορφοπλαστικά διαμορφώθηκε μέσα από αυτές.

Από την άλλη θαυμάζω απεριόριστα τον Bacon ο οποίος έχει εντελώς διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις από τους προηγούμενους, αλλά διακατέχεται από την ίδια (ίσως και εντονότερη) υπαρξιακή αγωνία.

Προσωπικά δεν επιδιώκω να κάνω κάποια μορφή κηρύγματος ή εναλλακτικής κοινωνικής συμμόρφωσης. Συνειδητά, τουλάχιστον, νομίζω ότι δεν έχω ούτε την πρόθεση, αλλά ούτε και τα προσόντα για κάτι τέτοιο.

Επ' ουδενί δεν εκφράζω τις σκέψεις μου αποσκοπώντας να καθοδηγήσω ιδεολογικά τον θεατή. Σκοπός μου είναι να μεταβολίζω τις σκέψεις και τα ερωτήματα μου σε παραστάσεις. Τα σχήματα, τα χρώματα και κάθε στοιχείο, αναγνωρίσιμο ή μη, διαμορφώνει ένα παράλληλο σύμπαν που γεννά το εκάστοτε ζήτημα με έναν αλληγορικό τρόπο. Ο κάθε θεατής είναι ελεύθερος να βρει τις δικές του απαντήσεις.

Photo Credits: @Ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη

Ποιες είναι οι επιρροές σας;

Υπάρχει μια πληθώρα καλλιτεχνών που με κάποιο τρόπο έχουν επηρεάσει την σκέψη μου και με κάποιο τρόπο συνεχίζουν να δοκιμάζουν την αντίληψη μου μέχρι σήμερα.

ανήκω στην κατηγορία των καλλιτεχνών που το έργο τους έχει σαφώς διαμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό από αυτούς με τους οποίους υπάρχουν ευδιάκριτες συγγένειες, αλλά παράλληλα μέσα στο χρόνο, το έργο τους, δοκιμάζεται εσωτερικά από ετερογενείς "φωνές". Οι "φωνές" αυτές επειδή δεν μας είναι οικείες, ασκούν και την πιο έντονη κριτική και εν τέλει μας πάνε ένα βήμα παραπέρα.

Photo Credits: @Ευγενική παραχώρηση του καλλιτέχνη

Η τέχνη είναι πολιτισμός και διαμορφώνει χαρακτήρες. Τι έχετε να πείτε-προτείνετε: α. Στην Πολιτεία και β. Στα νέα παιδιά;

Στο ερώτημα σας θα απαντούσα με μια σειρά από ερωτήσεις, όπως για παράδειγμα "Τι θα θέλαμε να αλλάξουμε;" αφού βέβαια έχουμε απαντήσει στο ερώτημα "Πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να αλλάξουν κάποια πράγματα;" ή "Τι θεωρούμε τέχνη και ποια τα όρια της" και πάει λέγοντας. Η σειρά στα παραπάνω ερωτήματα θα μπορούσε να είναι και διαφορετική.

Συγχωρήστε την ελαφρώς χιουμοριστική πρόθεση που έχει η εισαγωγή στην απάντησή μου, απλά διαβάζοντας το πρώτο τμήμα της ερώτησης, ήρθαν άθελα μου

εμένα, σε ένα τέτοιο ερώτημα, είτε θα αναπτύξουν μια ουτοπική θέση όπου θα παρουσιάζουν ιδέες και ευχολόγια αποσκοπώντας σε ένα πλαίσιο εξιδανικευμένο μέσα από τα προσωπικά τους αισθητικά κριτήρια, είτε θα αποδομήσουν τα πάντα, εκφράζοντας παθητικότητα και μοιρολατρία. Νομίζω θα με βρείτε κάπου εκεί ανάμεσα στις δυο αυτές τάσεις.

Γεγονός πάντως είναι ότι η τέχνη όποια μορφή και να έχει σαφώς και μπορεί να λειτουργήσει καθοριστικά στην διαμόρφωση του χαρακτήρα όχι μόνο των μικρών, αλλά και των ενηλίκων. Όταν η δραστηριότητα υποστηρίζεται από ανθρώπους που πιστεύουν στην δύναμη της, κάνουν την δουλειά τους με γνώση και μεράκι τα αποτελέσματα μπορούν να είναι θαυμαστά. Τρανό παράδειγμα η περίπτωση του μαέστρου και συνθέτη Χοσέ Αντόνιο Αμπρέου που επιλέγοντας παιδιά από τις φτωχογειτονιές της Βενεζουέλας έφτιαξε την ορχήστρα Σιμόν Μπολιβάρ. Μέσω αυτής εγκαινίασε ένα ολόφρεσκο σύστημα εκπαίδευσης το οποίο μέσω της μουσικής προσπαθεί να καταπολεμήσει την βία και τα ναρκωτικά που μαστίζουν τη χώρα. Το πρόγραμμα αυτό, που τελεί εδώ και χρόνια υπό κρατική μέριμνα, έχει πλέον γύρω στις διακόσιες ορχήστρες νέων και παράλληλα παρέχει εργαστήρια μάθησης κατασκευής οργάνων και ευρύτερων μουσικών σπουδών. Πολλοί διακεκριμένοι μουσικοί προέρχονται από αυτές τις φτωχογειτονιές και όπως αντιλαμβάνεστε αρκετά παιδιά κυριολεκτικά έσωσαν τις ζωές τους με την ενασχόληση τους με την μουσική. Έχουμε ένα χειροπιαστό παράδειγμα, κάτω μάλιστα από δύσκολες συνθήκες.

Photo Credits: @Νίκος Μόσχος/ photo: kiki kolympari

Λειτουργικός με το άμεσο αλλά και το ευρύτερο περιβάλλον.

Τέλος μην ξεχνάμε ότι πέρα από τις όποιες ελλείψεις ή παθογένειες που μπορεί να έχουμε ως κοινωνία, η ανάγκη για την ενασχόληση με οποιαδήποτε μορφή τέχνης γίνεται ακόμα πιο επιτακτική σε μια εποχή όπου τα πρότυπα και οι αξίες, κατά κόρον, προβάλλονται και επιβάλλονται από τα μέσα μαζικής δικτύωσης. Η τέχνη και κυρίως οι δραστηριότητες που μπορεί να προσφέρει, μπορούν να αντισταθμίσουν την εσωτερική κενότητα και την παθητικότητα που έχει διαμορφώσει ο ψηφιακός μονόδρομος και να οξύνει τα κριτήρια διαμορφώνοντας ακόμα πιο ενεργούς και υπευθύνους πολίτες.

Πώς επηρέασε η Κρήτη το έργο σου, ποια είναι τα αγαπημένα σου μέρη, τι συμβολίζει για σένα, ποιες είναι οι παιδικές αναμνήσεις;

Τα τελευταία χρόνια οι επισκέψεις μου στο νησί γίνονται όλο και πιο αραιές, λόγω των επαγγελματικών υποχρεώσεων. Κάθε φορά που το επισκέπτομαι αναπόφευκτες συγκρίσεις και φανταστικά σενάρια μιας παράλληλης ζωής, ενός παράλληλου σύμπαντος λαμβάνουν χώρα στο κεφάλι μου. "Πως θα ήταν άραγε να ζουσα εδώ". "Να επέστρεφα ή και να μην είχα φύγει". Σαφέστατα θα ήμουν ένας διαφορετικός άνθρωπος, διαφορετικός καλλιτέχνης ή και πιθανόν να είχα κάποια άλλη ιδιότητα.

Μεγάλωσα στον Μακρύ Τοίχο Κνωσού και το πατρικό μου βλέπει απέναντι το ύψωμα του Άη Λια. Αυτό το σχετικά άγνωστο, σε πολλούς, ύψωμα δεν διαθέτει τα έντονα μορφολογικά γνωρίσματα για τα οποία είναι διάσημα τα πιο γνωστά όρη του νησιού. Παρόλα αυτά η εικόνα του είναι βαθιά εντυπωμένη στο μυαλό μου, καθώς αγκάλιαζε την θέα της παιδικής και εφηβικής μου ηλικίας.

Από νωρίς επίσης αποτέλεσε πεδίο ζωγραφικής άσκησης. Το βουνό ή για να ακριβολογώ τμήματα του βουνού, τα έχω ζωγραφίσει άπειρες φορές στο παρελθόν και δεν χάνω την ευκαιρία να τα ζωγραφίζω ακόμα και σήμερα, όποτε επιστρέφω. Από τις πρωινές ώρες με τις ψυχρές αποχρώσεις του, μεταβαίνοντας στις απογευματινές που φωτίζεται ολόκληρο με τα χρώματα της ώχρας και της σιένας, τα οποία σταδιακά δίνουν τη θέση τους στα βιολετιά και τα μωβ. Κάθε κομμάτι του, μέσα στο πέρασμα της μέρας, τροφοδοτεί το μυαλό μου με ζωγραφικούς προβληματισμούς που ζητάνε οργάνωση και λύση.

Γενικά η φύση και η μελέτη της, έξω από το εργαστήριο, πάντα με κάνει να αφήνω

από ένα τοπίο με το οποίο είναι συνυφασμένη όλη μου η ζωή. Υποσυνείδητα σκέφτομαι ότι όποτε επιστρέφω σε αυτό, με κάποιο τρόπο επιστρέφω σε μια μαθητεία άδολη και ανεπιτήδευτη. Στον συγκεκριμένο μέρος, απέναντι από τον Άη Λια, ο χρόνος μοιάζει να έχει σταματήσει και εγώ να είμαι πάντα ένας ψαρωμένος μαθητής.

Σας ευχαριστώ!

Photo Credits: @cretalive

Το ύψωμα του Άη Λια στην Κνωσό

Η νέα έκθεση του *Νίκου Μόσχου* εγκαινιάζεται την Παρασκευή 15 Νοεμβρίου, στη Λευκωσία.